

ΟΙ ΦΩΝΕΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
Ε΄ & ΣΤ΄ ΤΑΞΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΔΗΜΗΤΣΑΝΑΣ

Ο ρόλος της Στεμνίτσας, της Δημητσάνας και των γύρω περιοχών της Αρκαδίας στην Επανάσταση του 1821

ΔΗΜΗΤΡΗΣ, ΑΣΠΑΣΙΑ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ,
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Η Στεμνίτσα ή αλλιώς Υψούντα, όπως ονομαζόταν και στα αρχαία χρόνια, ήταν η πρωτεύουσα της Πελοποννήσου.

Η Στεμνίτσα, όπως και πολλά χωριά της Αρκαδίας, ήταν μια πολύ βασική περιοχή για την επανάσταση του 1821. Από τη Στεμνίτσα κατάγονταν σημαντικοί επαναστάτες που βοήθησαν πολύ στην επανάσταση του 1821.

Ήταν το αγαπημένο καταφύγιο του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη που την ονόμασε «απόρθητη χωροπούλα» και η πρώτη άτυπη πρωτεύουσα της επαναστατημένης Ελλάδας, όπου συνεδρίασε η Α΄ πελοποννησιακή Γερουσία τον Μάιο του 1821. Γραμματέας της ήταν ο Στεμνιτσιώτης Ρήγας Παλαμής.

Σημαντική υπήρξε και η συμβολή της στην επανάσταση. Αρκετοί Στεμνιτσιώτες, κυρίως της διασποράς, υπήρξαν μέλη της Φιλικής Εταιρείας, όπως ο Αντώνιος Πελοπίδας. Κάποιοι πολέμησαν στο πλευρό του Αλέξανδρου Υψηλάντη στη Μολδοβλαχία – έχουν καταγραφεί 22 πεσόντες, ενώ πολλοί Στεμνιτσιώτες συμμετείχαν στην Επανάσταση του 1821 – έχουν καταγραφεί πάνω από 700 αγωνιστές.

Τέλος η Στεμνίτσα αποτέλεσε κέντρο ανεφοδιασμού τροφίμων και πολεμοφοδίων, καθώς και κέντρο επισκευής όπλων των αγωνιστών από τους φημισμένους τεχνίτες της.

Στη Δημητσάνα λίγα χιλιόμετρα μακριά από τη Στεμνίτσα καταγόταν ο Παλαιών Πατρών Γερμανός. Στη Δημητσάνα επίσης ήταν οι μπαρουτόμυλοι που σήμερα είναι μουσείο.

ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΗ ΘΕΑ ΤΗΣ ΣΤΕΜΝΙΤΣΑΣ

Το χωριό Λιμποβίσι, μερικά χιλιόμετρα νότια της Βυτίνας, θεωρείται ο τόπος όπου έζησε τα παιδικά του χρόνια ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Το κτίσμα, όπου σύμφωνα με την παράδοση, γεννήθηκε ο «Γέρος του Μοριά», σκαρφαλωμένο σε ένα μικρό ύψωμα, έχει ανασκευαστεί και λειτουργεί σαν μουσείο.

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ ΣΤΟ
ΛΙΜΠΟΒΙΣΙ

ΜΝΗΜΙΟ ΣΤΟΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ
ΤΟΥ ΓΕΡΟΥ ΤΟΥ ΜΟΡΙΑ

Τέλος στην Τρίπολη, τη γνωστή Τριπολιτσά, το κέντρο της Πελοποννήσου, παίρνονταν σπουδαίες αποφάσεις για την επανάσταση του '21.

Η Αρκαδία έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στην επανάσταση του '21.

ΟΙ ΜΠΑΡΟΥΤΟΜΥΛΟΙ ΠΟΥ ΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΑΝ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

ΓΙΑΝΝΗΣ, ΦΩΤΗΣ, ΓΡΗΓΟΡΗΣ, ΕΡΙΣΣΕΛΝΤΟ, ΜΠΕΡΑΙΝ

Από την αρχή η Δημητσάνα κατόρθωσε να διατηρήσει σχολεία και να αναπτύξει τη βιοτεχνία της μπαρούτης, χάρη σε κάποια προνόμια που είχε πάρει από τους Τούρκους. Τα προνόμια αυτά τα εξασφάλισαν το 1744 οι Δημητσανίτες έμποροι της Κωνσταντινούπολης οι οποίοι πλήρωναν 1.000 γρόσια τον χρόνο φόρο, για να απαλλάξουν τους συμπατριώτες τους από κάθε φορολογία. Η Δημητσάνα ανακηρύχθηκε ιερή πόλη και απαγορευόταν στους Τούρκους να μπουν σε αυτή. Με αυτό τον τρόπο οι Δημητσανίτες είχαν κάποια ελευθερία και μπορούσαν να καλλιεργούν τα γράμματα, να αναπτύσσουν τη βιοτεχνία και το εμπόριο της μπαρούτης.

Στην αρχή δεν υπήρχαν μπαρουτόμυλοι, έφτιαχναν τη μπαρούτη στα σπίτια τους, ανακατεύοντας με γουδιά για πολλές ώρες τα υλικά (75% νίτρο, 15% κάρβουνο, 10% θειάφι). Αργότερα στις αρχές του 19ου αιώνα κατασκευάστηκαν οι υδροκίνητοι μπαρουτόμυλοι στο Κεφαλάρι του Αγίου Ιωάννη.

ΜΠΑΡΟΥΤΟΜΥΛΟΙ ΣΤΟ ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΥΔΡΟΚΙΝΗΣΗΣ

Στη Δημητσάνα λειτουργούσαν δύο τύποι υδροκίνητων μπαρουτόμυλων, ο πρώτος με τα λεγόμενα κοπάνια και ο δεύτερος με την κουλουροκωνική μυλόπετρα. Η παραγωγή πυρίτιδας έφτανε κατά μέσο όρο τα 100 κιλά ημερησίως.

Η Δημητσάνα έπαιξε κομβικής σημασίας ρόλο στην έναρξη του Αγώνα των Ελλήνων για ελευθερία, καθώς μνημένη στο μυστήριο της Φίλικης είχε συγκεντρώσει κολοσσιαίες ποσότητες νίτρο και θειάφι και με την οδηγία των αδελφών Σπηλιωτόπουλων έφτιαχνε χιλιάδες οκάδες μπαρούτη, που την αποθήκευαν στα κατώγια των σπιτιών τους. Ακόμα και οι γυναίκες έδεναν φυσέκια και δεκάρια με χαρτί από παλιούς τόμους που υπήρχαν στη βιβλιοθήκη.

Κάποιοι όμως πρόδωσαν στους Τούρκους της Τριπολιτσάς το εργοστάσιο της μπαρούτης που δούλευε στη Δημητσάνα. Μετά την προδοσία η Δημητσάνα μπήκε στο μικροσκόπιο των οθωμανικών αρχών. Αμέσως ο Τούρκος διοικητής της Τριπολιτσάς έστειλε ανακριτή στη Δημητσάνα, μπήκε στο σπίτι του Σπηλιωτόπουλου (είχε προλάβει και είχε φύγει), στάθηκε στο τζάκι να ζεσταθεί. Ένας τουρκομαθής Δημητσανίτης όμως, ο Θύμιος Μπόκας, τον καθυστέρησε λέγοντας αστεία και κερνώντας

τον διοικητή φαγητό και ρακί. Έτσι άνδρες και γυναίκες μετέφεραν τη μπαρούτη σε σπηλιές και σε αμπέλια και γέμισαν τους μπαρουτόμυλους με φουσκί, χορτάρι και ζάα. Με αυτόν τον τρόπο σώθηκαν οι μπαρουτόμυλοι της Δημητσάνας και μαζί τους και η Επανάσταση του 1821.

Ο Κολοκοτρώνης γράφει στα Απομνημονεύματά του: «Επήραμε τη βιβλιοθήκη της Δημητσάνας και δέναμε φυσέκια. Μπαρούτη είχαμε, έκαμνε η Δημητσάνα. Του μπαρουτιού την υπόθεση είχαν πάρει επάνω τους τα αδέρφια Σπηλιωτόπουλοι και δια να δουλεύσουν τη μπαρούτη δεν επαίρναμε πολλούς Δημητσανίτες στο στρατόπεδο, τους αφήναμε δια αυτήν την δούλευσιν».

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ ΣΤΟΝ ΠΡΟΑΥΛΙΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΣ ΤΟΥ

Η συμβολή της Δημητσάνας στον αγώνα του 1821 με την κατοχύρωση του μοναδικού δικαιώματος παραγωγής και εμπορίου της μπαρούτης καθιέρωσε αυτόν τον τόπο όχι μόνο σε μπαρουταποθήκη, αλλά και σε σύμβολο ανεξαρτησίας.

Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΣΑΝΑΣ

**ΔΗΜΗΤΡΑ, ΑΣΗΜΙΝΑ, ΑΘΑΝΑΣΙΑ, ΣΟΦΙΑ,
ΦΑΜΠΙΟΛΑ**

Παραπλήρωμα, απαραίτητο της Ελληνικής σχολής Δημητσάνας και άρρηκτα συνδεδεμένο με αυτήν από την πρώτη στιγμή της λειτουργίας της υπήρξε η βιβλιοθήκη της. Χειρόγραφοι κώδικες ποικίλου περιεχομένου, αρχαίοι συγγραφείς, πατερικά κείμενα, ερμηνευτικά βιβλία επ' αυτών λεξικά, ανθολογίες κι άλλα έντυπα βιβλία παλαιών δυσεύρετων εκδόσεων και αρχέτυπα αφότου ανακαλύφθηκε η τυπογραφία απετέλεσαν εξαρχής τον πλούτο της βιβλιοθήκης.

Η βιβλιοθήκη της Δημητσάνας είναι σημαντικός σταθμός πολιτισμού στη Γορτυνία. Επίσημος τίτλος της τριμερούς δημόσιας υπηρεσίας είναι «Δημόσια βιβλιοθήκη και Μουσείο Ελληνικής Σχολής Δημητσάνας – Τοπικό Ιστορικό αρχείο Γορτυνίας». Ιδρύθηκε από μοναχούς, τους Γεράσιμο Γούνα και Αγάπιο Λεονάρδο, από τη σχολή Σμύρνης το 1764 και λειτούργησε πρώτα ως ιερατική σχολή, στην οποία κατά τα χρόνια της Τουρκοκρατίας φοίτησαν πολλοί ιεράρχες του Γένους, εξέχουσες προσωπικότητες, όπως ο Οικουμενικός Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ και ο Παλαιών Πατρών Γερμανός, καθώς και ο Παπαφλέσσας.

ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Μη λησμονούμε ότι το μεγαλύτερο μέρος του πλούσιου υλικού που φιλοξενούσε η βιβλιοθήκη θυσιάστηκε στον βωμό της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, όταν οι σελίδες των βιβλίων χρησιμοποιήθηκαν για να κατασκευαστούν φυσίγγια.

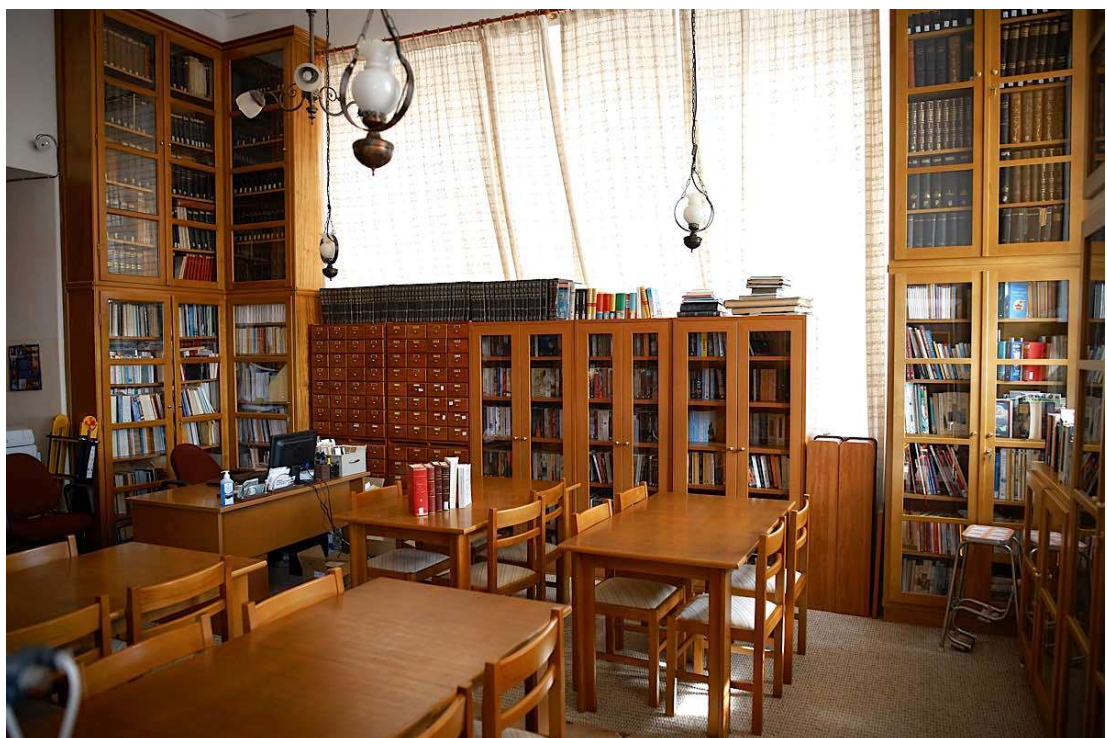
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Ο πνευματικός αυτός πλούτος της Βιβλιοθήκης χρησιμοποιήθηκε μαζί με το μπαρούτι της Δημητσάνας για τις ανάγκες του αγώνος, κατά την έγκυρη πληροφορία του Γέρου του Μοριά στα Απομνημονεύματά του, ο οποίος γράφει «είχαμε έλλειψη από μολύβι και χαρτί και επήραμε την Βιβλιοθήκη της Δημητσάνας και άλλων μοναστηρίων και εδέναμε φουσέκια...» και ο υπασπιστής του Γέρου Φωτάκος γράφει σχετικά «εις την Δημητσάναν είχαν την φροντίδα να δένουν τα φουσέκια κι επειδή έσωσαν το χαρτί και πλέον δεν είχαν άλλο έχάλασαν την πολύτιμη Βιβλιοθήκη της Σχολής των και τα εκκλησιαστικά βιβλία για να προφθάσουν όλα τα στρατεύματα της Πελοποννήσου».

Σήμερα η βιβλιοθήκη διαθέτει περίπου 35.000 τόμους, πολλά χειρόγραφα, σπάνια έγγραφα (πατριαρχικά και φερμάνια) και πολλά ενθύμια από την επανάσταση του 1821.

Στο μουσείο σώζονται τα οστά του μητροπολίτη Παλαιών Πατρών Γερμανού, καθώς είχε γεννηθεί στη Δημητσάνα. Υπάρχει επίσης η σέλα του αλόγου του Παπαφλέσσα καθώς και προσωπογραφίες άλλων μεγάλων μορφών του έθνους.

Η βιβλιοθήκη της Δημητσάνας τιμήθηκε το 1977 από την ακαδημία Αθηνών για την προσφορά της με χρυσό μετάλλιο και δίπλωμα!

ΑΙΘΟΥΣΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΔΗΜΗΤΣΑΝΑΣ

ΜΠΑΡΟΥΤΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ) παρουσίασε τη θεατρική μεταφορά του παιδικού βιβλίου των εκδόσεών του, «Μπαρουτί για την Επανάσταση», της Σοφίας Καλαντζάκου, σε εικονογράφηση Θάνου Τσίλη, την Κυριακή 20 Μαρτίου και τη Δευτέρα 21 Μαρτίου 2022, στο Υπαίθριο Μουσείο Υδροκίνησης, στη Δημητσάνα.

Πώς ήταν η καθημερινή ζωή δυο παιδιών στη Δημητσάνα των προεπαναστατικών χρόνων; Ποιες προσπάθειες έκαναν να μορφωθούν, να εργαστούν, αλλά και να «ανακαλύψουν» τον κόσμο μακριά από τον τόπο τους; Και κυρίως, πώς συμμετείχαν στις προετοιμασίες που οδήγησαν στην πυροδότηση της Επανάστασης του '21;

Το βιβλίο, που εκδόθηκε στο πλαίσιο των Επετειακών Δράσεων της Τράπεζας Πειραιώς για τα 200 χρόνια από την Επανάσταση του 1821, έχει αφηγηρία τον ιστορικό ρόλο της Δημητσάνας κατά τα προεπαναστατικά χρόνια και κατά την Επανάσταση του '21, ενώ παράλληλα αναδεικνύει τη σημασία της υδροκίνησης για τη λειτουργία μπαρουτόμυλων και την παραγωγή μπαρουτιού.

ΒΙΒΛΙΟ «ΜΠΑΡΟΥΤΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ»

ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ «ΜΠΑΡΟΥΤΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ»

Η παράσταση πραγματοποιήθηκε από μέλη της Θεατρικής Ομάδας Ομίλου Πειραιώς, σε σκηνοθετική επιμέλεια Ζωής Ξανθοπούλου, με ταυτόχρονη διερμηνεία στην ελληνική νοηματική γλώσσα από την Ανδρονίκη Ξανθοπούλου.

Οι μαθητές/τριες του Δ.Σ. και Νηπιαγωγείου Δημητσάνας ευχαριστούμε πολύ την κα Ήρα Παπαδοπούλου, υπεύθυνη του Μουσείου Υδροκίνησης και όλους τους εργαζόμενους του Μουσείου, που μας ξενάγησαν, μετά το τέλος της παράστασης, στον αλευρόμυλο, το βυρσοδεψείο και τον μπαρουτόμυλο.

Ευχαριστούμε επίσης τους ηθοποιούς Γιώργο Βενάρδο, Μαρία Δασκαλάκη, Νίκο Καλαντζή, Δήμητρα Καντεράκη, Μάγια Κίτσου, Παναγιώτα Σκλαβενίτη, Κατερίνα Στεφάνου και τους υπόλοιπους συντελεστές της παράστασης.

«Ως μια βροχή έπεσεν εις όλους μας η επιθυμία της ελευθερίας μας, και όλοι, και ο κλήρος μας και οι προεστοί μας και οι καπεταναίοι και οι πεπαιδευμένοι και οι έμποροι, μικροί και μεγάλοι, όλοι εσυμφωνήσαμε εις αυτό το σκοπό και εκάμαμε την Επανάσταση...».

Στρατηγός Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

**ΖΗΤΩ Η 25^Η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821
ΖΗΤΩ Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ**

